

Eigen kracht
en netwerk

Bolletjesschema: met jongeren het netwerk inventariseren

De eerste stap bij het versterken van het netwerk rond jongeren is het in kaart brengen en analyseren ervan. Het bolletjesschema is een praktisch instrument om dit te doen.

Het hebben van sociale steun is een belangrijke beschermende factor voor kinderen, jongeren en gezinnen. Zij kunnen meer aan als er mensen zijn die met hen meedenken en hen praktisch en emotioneel steunen. De beschermende kracht van een sociaal netwerk is vooral aangetoond voor kinderen en jongeren in een situatie met meerdere risicofactoren voor een problematische opvoeding. Mensen om jongeren heen kunnen praktische of emotionele steun bieden, informatie of advies geven of een normatieve (voorbeeld)functie vervullen. Mensen in het sociale netwerk van jongeren zijn blijvend, dit in tegenstelling tot professionals, en kunnen helpen om de bereikte resultaten van hulp vast te houden (Bartelink, 2012). Daarbij sluiten oplossingen die het netwerk aandraagt vaak beter aan bij de jongere en hebben daardoor een langere levensduur.

Negen tips bij het versterken van het netwerk rond een jongere

Kruijswijk, Van der Veer, Brink, Calis Van de Maat & Redeker (2014) onderscheiden negen tips voor het netwerkversterkend werken. Deze tips zijn ook ondersteunend bij het versterken van het netwerk rond jongeren.

- 1 Begin met een open blik: wie zijn belangrijk in het leven van de jongere?
- 2 Laat je leiden door de wensen en voorkeuren van de jongere. Wie wil hij in zijn netwerk betrekken?
- 3 Kijk of het netwerk al eerder in kaart is gebracht, voordat je het zelf gaat doen.
- 4 Breng het netwerk in kaart: als een startpunt, niet als een einddoel.
- 5 Maak het netwerk tastbaar en zichtbaar en breng het regelmatig ter sprake.
- 6 Verbeter de kwaliteit van de contacten. Dit is even belangrijk als het uitbreiden van het netwerk.
- 7 Verbind mensen met jongeren op basis van vergelijkbare interesses en levensstijl.
- 8 Betrek ook de directe omgeving van de jongere in zijn buurt of wijk waar mogelijk.
- 9 Geef niet op! Soms is tegenslag even nodig om een stap verder te komen.

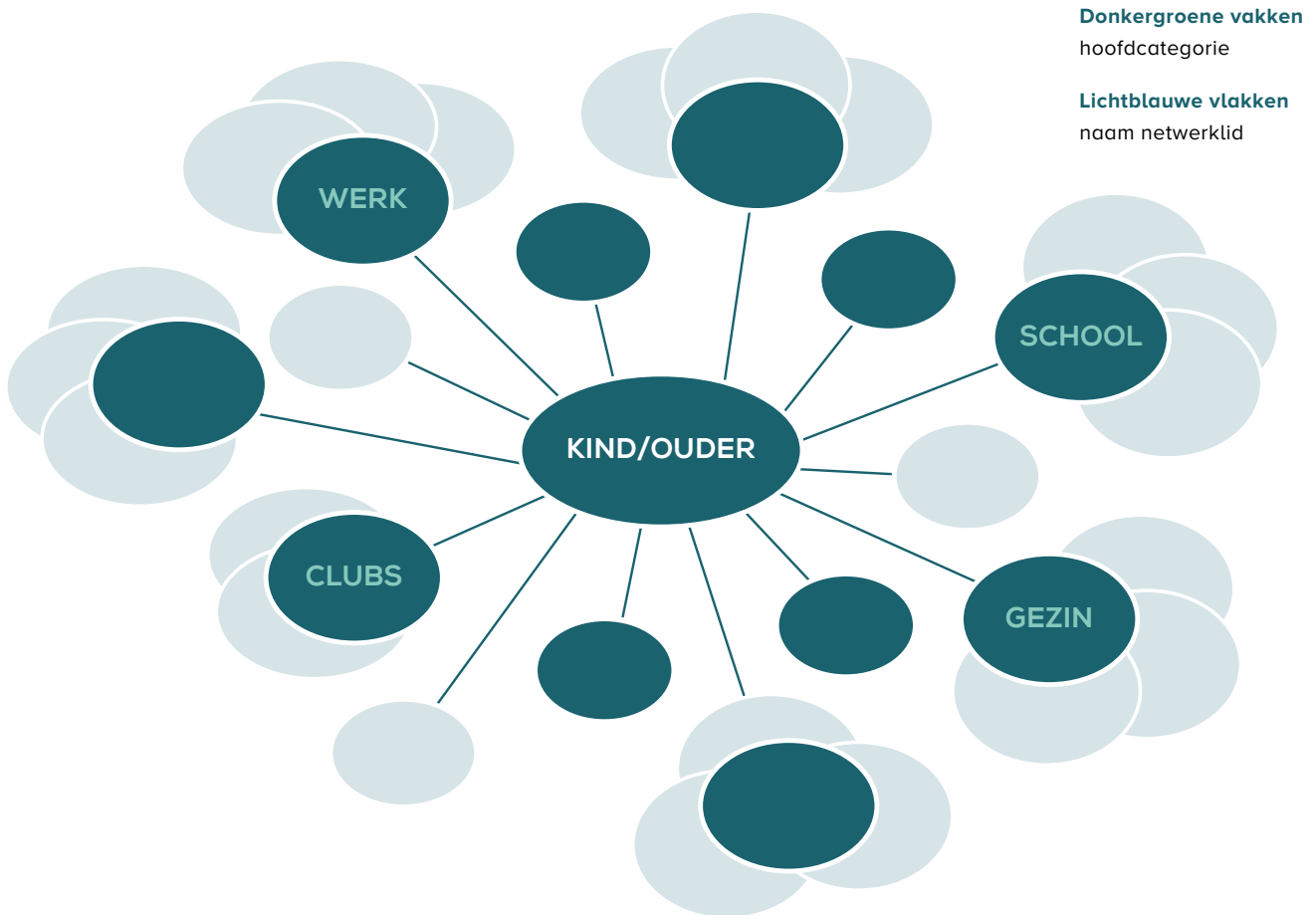
Introductie en invullen van het bolletjesschema

De kunst is het inventariseren en analyseren van het netwerk als uiterst vanzelfsprekend bij een jongere te introduceren. De sociaal werker kan daarvoor een zin gebruiken als: 'We gaan samen kijken welke mensen belangrijk voor je zijn. En welke mensen uit jouw omgeving je kunnen helpen'. De sociaal werker kan nog een of twee redenen geven waarom dit van belang is, zoals dat niemand alles helemaal alleen kan en dat andere mensen de jongere praktisch kunnen helpen. Ter voorbereiding zorgt de sociaal werker dat een groot vel papier of een flap over klaar ligt, evenals stiften in verschillende kleuren (Spanjaard, 2009/2023).

Het 'invullen' – eigenlijk is het eerder 'samenstellen' - van het bolletjesschema is het verzamelen van namen van mensen die in het leven van de jongere, vroeger en nu, betekenis hadden. Die mensen kunnen uit de volgende categorieën afkomstig zijn:

- ✓ gezin
- ✓ vrije tijd
- ✓ familie
- ✓ school/werk
- ✓ vrienden
- ✓ hulpverlening
- ✓ social media
- ✓ kennissen

De naam van de jongere zelf staat in het midden van het schema. De namen van de mensen uit een bepaalde categorie worden in een groep bolletjes op het vel of de flap bij elkaar gezet. Vul namen in (voornaam, evt. voor- en achternaam) en niet 'moeder', 'voogd' of 'vriend'. Ter toelichting kan de plaats waar de persoon woont of werkt toegevoegd worden, of een ander typerend kenmerk of een bijnaam. Voor een nieuwe categorie wordt een nieuwe groep bolletjes getekend. Een mogelijkheid is te variëren met de afstand tussen de betreffende persoon en de jongere. Dit is een van de mogelijkheden om door te vragen. Hoe dichtbij staat iemand voor de jongere, of juist niet? Zou de jongere dat graag veranderd willen zien, dat bepaalde personen dichterbij of juist verderaf komen te staan? Het werken met post-its kan hierbij ook werken. De sociaal werker, of de jongere zelf, schrijft de namen van de personen uit het netwerk op een post-it die op een groot vel papier of een flap worden geplakt. De jongere kan dan nog wijzigingen aanbrengen in de afstand. Neem de tijd om dit samen met een jongere te doen. Het kan ook gaan om personen met wie de jongere geen contact meer heeft en met wie hij het contact weer zou willen herstellen.

De analyse van het bolletjesschema

De analyse van het bolletjesschema kan op verschillende manieren gebeuren. Een eerste mogelijkheid is te werken met kleuren. Omcirkel in het bolletjesschema de verschillende personen met een bepaalde kleur die staat het gevoel dat de jongere bij de verschillende personen heeft. Een mogelijke indeling is: rood voor positief, blauw voor negatief en groen voor neutraal.

Een andere mogelijkheid is als alle namen zijn geïnventariseerd de jongere te vragen hoe het contact met de verschillende personen is of was. Bijvoorbeeld met vragen als: 'Hoe was het contact met deze persoon?', 'Wat had je aan hem/haar?', 'Tot hoever kon je hem/haar vertrouwen?', 'Hoe verbonden voel je je met hem/haar?' 'Wat is leuk aan die persoon? Wat vindt hij/zij leuk aan jou?' De waardering van het contact wordt dan niet uitgedrukt in kleuren, maar in plussen, nullen en minnen:

++	Heel goed.	-	Redelijk slecht.
+	Redelijk goed.	--	Heel slecht.
0	Neutraal, niet goed en niet slecht.		

Let wel: de jongere bepaalt of een persoon die in het schema staat een plus, een nul of een min krijgt!

Een derde mogelijkheid is de relaties tussen de jongere en de verschillende personen in het schema aan te geven of tussen de personen onderling met lijnen en pijlen. De jongere kan kiezen tussen lijnen en pijlen en tussen dik en dun:

- Een *lijn* geeft aan dat de personen een positieve band hebben (steun, betrokkenheid);
- Twee op elkaar gerichte *pijlen* geven aan dat de personen een negatieve band hebben (weinig binding, conflicten);
- De *dikte* van de lijn geeft aan hoe sterk de positieve band is, de dikte van de pijlen geeft aan hoe sterk de negatieve band is.

Literatuur

Bartelink, C. (2012). Wat werkt bij het versterken van sociale netwerken van gezinnen? Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Kruijswijk, W., Veer, M. van der, Brink, C., Calis, W., Maat, J.W. van de & Redeker, I. (2014). Aan de slag met sociale netwerken. De 44 meest bekende methoden verzameld. Utrecht: Movisie.

Het bolletjesschema maakt onderdeel van de methodiek van de Vertrektraining, een erkende ambulante methodiek gericht op het ondersteunen van jongeren op weg naar zelfstandigheid. De methode van de Vertrektraining is beschreven in: Spanjaard, H. (2005, 2009). Handleiding bij De Vertrektraining. Intensief ambulante hulp gericht op competentievergroting en netwerkversterking. Utrecht/Amsterdam: NIZW Jeugd/Uitgeverij SWP. In 2023 is de methodiekhandleiding geüpdatet en heeft de interventie de naam gekregen Voorbereid op je Toekomst.

VM Training verzorgt de opleiding voor Vertrektrainers, zie voor meer informatie:

[VertrekTraining – VM Training](#) of neem direct contact met ons op en bel 0348-481200 of mail naar info@vmtraining.nl.

Wil je meer van deze handige tools bekijken? Ga dan naar onze website: vmtraining.nl/tools

© VanMontfoort

Bij overname is bronvermelding verplicht.

Versie september 2023